

POZNÁMKY

Kapitola první

NEPOMINUTELNÁ CÍRKEV

1. Viz např. Henry Kamen, *The Spanish Inquisition: A Historical Revision* (New Haven: Yale University Press, 1999); Edward M. Peters, *Inquisition* (Berkeley: University of California Press, 1989).
2. Christopher Knight and Robert Lomas, *Second Messiah* (Gloucester, Mass.: Fair Winds Press, 2001), 70.
3. Tamtéž, 71.
4. J. L. Heilbron, *The Sun in the Church: Cathedrals as Solar Observatories* (Cambridge: Harvard University Press, 1999), 3.
5. Reginald Grégoire, Léo Moulin a Raymond Oursel, *The Monastic Realm* (New York: Rizzoli, 1985), 277.
6. Harold J. Berman, *The Interaction of Law and Religion* (Nashville, Tenn.: Abingdon Press, 1974), 59.

Kapitola druhá

SVĚTLO V TEMNOTÁCH

1. Will Durant, *Caesar and Christ* (New York: MJF Books, 1950), 79.
2. Henri Daniel-Rops, *The Church in the Dark Ages*, překl. Audrey Butler (London: J. M. Dent & Sons, 1959), 59.
3. J. N. Hillgarth, ed., *Christianity and Paganism, 350–750: The Conversion of Western Europe* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1986), 69.
4. Tamtéž, 70.

5. Gustav Schnürer, *Church and Culture in the Middle Ages*, vol. 1, překl. George J. Undreiner (Paterson, NJ: Saint Anthony Guild Press, 1956), 285.
6. Joseph H. Lynch, *The Medieval Church: A Brief History* (London: Longman, 1992), 89.
7. Tamtéž, 95; Kenneth Clark, *Civilisation: A Personal View* (New York: HarperPerennial, 1969), 18.
8. Lynch, 95.
9. L. D. Reynolds a N. G. Wilson, *Scribes and Scholars: A Guide to the Transmission of Greek and Latin Literature*, 3. vydání (Oxford: Clarendon Press, 1991), 95.
10. Philippe Wolff, *The Awakening of Europe* (New York: Penguin Books, 1968), 57.
11. Tamtéž, 77.
12. David Knowles, *The Evolution of Medieval Thought*, 2. vyd. (London: Longman, 1988), 69.
13. Wolff, 48–49.
14. Knowles, 66.
15. Wolff, 153nn.
16. Andrew Fleming West, *Alcuin and the Rise of the Christian Schools* (New York: Charles Scribner's Sons, 1892), 179.
17. Christopher Dawson, *Religion and the Rise of Western Culture* (New York: Image Books, 1991 [1950]), 66.
18. Tamtéž.
19. Daniel-Rops, 538.
20. Wolff, 183.
21. Tamtéž, 177–178.

Kapitola třetí

JAK MNIŠI ZACHRÁNILI CIVILIZACI

1. Philip Hughes, *A History of the Church*, vol. 1, rev. ed. (London: Sheed and Ward, 1948), 138–139.
2. Tamtéž, 140.
3. Jistá centralizace byla do benediktinské tradice zavedena počátkem 10. století založením kláštera v Cluny. Opat Cluny měl autoritu nad všemi kláštery, jež byly spojeny s tímto ctihodným domem a jmenoval převory, kteří dohlíželi na každodenní chod každého kláštera.
4. Will Durant, *The Age of Faith* (New York: MJF Books, 1950), 519.
5. G. Cyprian Alston, „The Benedictine Order,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
6. Alexander Clarence Flick, *The Rise of the Mediaeval Church* (New York: Burt Franklin, 1909), 216.
7. Henry H. Goodell, „The Influence of the Monks in Agriculture,“ přednáška pronesená před Massachusetts State Board of Agriculture 23. srpna 1901, 22. Vyšlo v *Goodell Papers* na Universitě v Massachusetts.
8. Flick, 223.

9. Viz John Henry Cardinal Newman, *Essays and Sketches*, vol. 3, Charles Frederick Harrold, ed. (New York: Longmans, Green and Co., 1948), 264–265.
10. Goodell, „The Influence of the Monks in Agriculture,“ 11.
11. Tamtéž, 6.
12. Charles Montalembert, *The Monks of the West: From Saint Benedict to Saint Bernard*, vol. 5 (London: Nimmo, 1896), 208.
13. Goodell, „The Influence of the Monks in Agriculture,“ 7–8.
14. Tamtéž, 8.
15. Tamtéž, 8, 9.
16. Tamtéž, 10.
17. Montalembert, 198–199.
18. John B. O'Connor, *Monasticism and Civilization* (New York: P. J. Kennedy & Sons, 1921), 35–36.
19. Jean Gimpel, *The Medieval Machine: The Industrial Revolution of the Middle Ages* (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1976), 5.
20. Randall Collins, *Weberian Sociological Theory* (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), 53–54.
21. Gimpel, 5.
22. Tamtéž, 3.
23. Citováno v David Luckhurst, „Monastic Watermills,“ *Society for the Protection of Ancient Buildings*, no. 8 (London, n.d.), 6; citováno v Gimpel, 5–6.
24. Gimpel, 67.
25. Tamtéž, 68.
26. Tamtéž, 1.
27. Reginald Grégoire, Léo Moulin a Raymond Oursel, *The Monastic Realm* (New York: Rizzoli, 1985), 271.
28. Tamtéž, 275.
29. Stanley L. Jaki, „Medieval Creativity in Science and Technology,“ v *Patterns and Principles and Other Essays* (Bryn Mawr, Pa.: Intercollegiate Studies Institute, 1995), 81; viz též Lynn White Jr., „Eilmer of Malmesbury, an Eleventh-Century Aviator: A Case Study of Technological Innovation, Its Context and Tradition,“ *Technology and Culture* 2 (1961): 97–111.
30. Joseph MacDonnell, S.J., *Jesuit Geometers* (St. Louis: Institute of Jesuit Sources, 1989), 21–22.
31. David Derbyshire, „Henry ‚Stamped Out Industrial Revolution,“ *Telegraph* [U.K.], June 21, 2002; viz také „Henry’s Big Mistake,“ *Discover*, February 1999.
32. Montalembert, 225, 89–90.
33. Tamtéž, 227.
34. Tamtéž, 227–228.
35. O'Connor, 118.
36. Montalembert, 151–152.
37. L. D. Reynolds a N. G. Wilson, *Scribes and Scholars: A Guide to the Transmission of Greek and Latin Literature*, 3. vyd. (Oxford: Clarendon Press, 1991), 83.

38. Tamtéž, 81–82.
39. Montalembert, 145.
40. Tamtéž, 146; Raymund Webster, „Pope Blessed Victor III,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
41. Montalembert, 146. Viz také Newman, 320–321.
42. Newman, 316–317.
43. Tamtéž, 319.
44. Tamtéž, 317–319.
45. Reynolds and Wilson, 109.
46. Tamtéž, 109–110.
47. O'Connor, 115.
48. Montalembert, 139.
49. Newman, 321.
50. Montalembert, 143.
51. Tamtéž, 142.
52. Tamtéž, 118.
53. Alston, „The Benedictine Order.“
54. Thomas Cahill, *How the Irish Saved Civilization* (New York: Doubleday, 1995), 150, 158.
55. Adolf von Harnack, citováno v O'Connor, 90.
56. Flick, 222–223.

Kapitola čtvrtá

CÍRKEV A UNIVERZITA

1. Srov. Charles Homer Haskins, *The Rise of Universities* (Ithaca: Cornell University Press, 1957 [1923]), 1; taktéž *The Renaissance of the Twelfth Century* (Cleveland: Meridian, 1957 [1927]), 369; Lowrie J. Daly, *The Medieval University, 1200–1400* (New York: Sheed and Ward, 1961), 213–214.
2. Daly, 4.
3. Richard C. Dales, *The Intellectual Life of Western Europe in the Middle Ages* (Washington, D.C.: University Press of America, 1980), 208.
4. „Universities,“ *Catholic Encyclopedia*, 1913. Univerzity bez zakládací listiny vznikaly spontánně *ex consuetudine*.
5. Tamtéž.
6. Gordon Leff, *Paris and Oxford Universities in the Thirteenth and Fourteenth Centuries: An Institutional and Intellectual History* (New York: John Wiley and Sons, 1968), 18.
7. Daly, 167.
8. Joseph H. Lynch, *The Medieval Church: A Brief History* (London: Longman, 1992), 250.
9. Daly, 163–164.
10. Tamtéž, 22.
11. A. B. Cobban, *The Medieval Universities: Their Development and*

- Organization* (London: Methuen & Co., 1975), 82–83.
12. Daly, 168.
 13. „Universities“; Cobban, 57.
 14. „Universities.“
 15. Daly, 202.
 16. Leff, 10.
 17. Tamtéž, 8–9.
 18. Klasickou studií je Haskins, *The Renaissance of the Twelfth Century*, viz také *The Rise of Universities*, 4–5.
 19. Daly, 132–133.
 20. Tamtéž, 135.
 21. Tamtéž, 136.
 22. Edward Grant, *God and Reason in the Middle Ages* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 184.
 23. Tamtéž, 146.
 24. Tato formulace Anselmova tvrzení pochází od Dr. Williama Marry († 1998), starého přítele, který po desetiletí učil filosofii na Fordhamské univerzitě a který patří k menšinové tradici západní filosofie, jež je přesvědčen, že důkaz svatého Anselma skutečně prokázal nezbytnost Boží existence.
 25. Citováno v Grant, 60–61.
 26. David C. Lindberg, *The Beginnings of Western Science* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), 196.
 27. O Abelardovi jako věrném synu Církve spíše než jako racionalistovi ve stylu 18. století viz David Knowles, *The Evolution of Medieval Thought*, 2. vyd. (London: Longman, 1988), 111nn.
 28. Daly, 105.
 29. Viz skvělý článek: James A. Sadowsky, S.J., „Can There Be an Endless Regress of Causes?“ v *Philosophy of Religion: A Guide and Anthology*, Brian Davies, ed. (New York: Oxford University Press, 2000), 239–242.
 30. Henri Daniel-Rops, *Cathedral and Crusade*, překl. John Warrington (London: J. M. Dent & Sons, 1957), 311.
 31. Tamtéž, 308.
 32. Lindberg, 363.
 33. Christopher Dawson, *Religion and the Rise of Western Culture* (New York: Image Books, 1991 [1950]), 190–191.
 34. Grant, 356.
 35. Tamtéž, 364.

Kapitola pátá

CÍRKEV A VĚDA

1. J. G. Hagen, „Nicolaus Copernicus,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
2. Jerome J. Langford, O.P., *Galileo, Science and the Church* (New York: Desclee, 1966), 35.
3. Joseph MacDonnell, S.J., *Jesuit Geometers* (St. Louis: Institute of Jesuit

- Sources, 1989), 19.
4. Tamtéž.
 5. Langford, 45, 52.
 6. Tycho de Brahe (1546–1601) navrhl astronomický systém, který se nacházel někde mezi ptolemaiovským geocentrismem a koperníkovským heliocentrismem. V tomto systému všechny planety kromě Země krouží okolo Slunce, ale Slunce samo krouží kolem stacionární Země.
 7. Tamtéž, 68–69.
 8. Srov. Jacques Barzun, *From Dawn to Decadence* (New York: Harper Collins, 2001), 40; H. W. Crocker III, *Triumph* (Roseville, Calif.: Prima, 2001), 309–311.
 9. James Brodrick, *The Life and Work of Blessed Robert Francis Cardinal Bellarmine, S.J., 1542–1621*, vol. 2 (London: Burns, Oates and Washbourne, 1928), 359.
 10. James J. Walsh, *The Popes and Science* (New York: Fordham University Press, 1911), 296–297.
 11. Edward Grant, „Science and Theology in the Middle Ages,“ v *God and Nature: Historical Essays on the Encounter Between Christianity and Science*, David C. Lindberg a Ronald L. Numbers, eds. (Berkeley: University of California Press, 1986), 63.
 12. MacDonnell, Appendix 1, 6–7.
 13. J. L. Heilbron, *The Sun in the Church: Cathedrals as Solar Observatories* (Cambridge: Harvard University Press, 1999), 203.
 14. Zdenek Kopal, „The Contribution of Boscovich to Astronomy and Geodesy,“ v *Roger Joseph Boscovich, S.J., F.R.S., 1711–1787*, Lancelot Law Whyte, ed. (New York: Fordham University Press, 1961), 175.
 15. Viz Thomas E. Woods, Jr., *The Church and the Market: A Catholic Defense of the Free Economy* (Lanham, Md.: Lexington, 2005), 169–174.
 16. Stanley L. Jaki, *Science and Creation: From Eternal Cycles to an Oscillating Universe* (Edinburgh: Scottish Academic Press, 1986), 150. „Spojení rozumnosti Tvůrce se stálostí přírody stojí za zmínku proto, že právě zde leží počátky myšlenky autonomie přírody a jejích zákonů.“ Tamtéž. Srov. Žl. 8,4, 19,3–7, 104,9, 148,3, 6; Jer. 5,24, 31,35.
 17. David Lindberg cituje několik případů kdy se svatý Augustin odvolává na tento verš; viz David C. Lindberg, „On the Applicability of Mathematics to Nature: Roger Bacon and His Predecessors,“ *British Journal for the History of Science* 15 (1982), 7.
 18. Stanley L. Jaki, „Medieval Creativity in Science and Technology,“ v *Patterns or Principles and Other Essays* (Bryn Mawr, Pa.: Intercollegiate Studies Institute, 1995), 80.
 19. Rodney Stark, *For the Glory of God* (Princeton: Princeton University Press, 2003), 125.
 20. Paul Haffner, *Creation and Scientific Creativity* (Front Royal, Va.: Christendom Press, 1991), 35.
 21. Tamtéž, 50.
 22. Joseph Needham, *Science and Civilization in China*, vol. 1 (Cambridge: Cambridge University Press, 1954), 581; v Stark, 151.

23. Stanley L. Jaki, *The Savior of Science* (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 2000), 77–78.
24. Stanley L. Jaki, „Myopia about Islam, with an Eye on Chesterbel-loc,“ *The Chesterton Review* 28 (winter 2002), 500.
25. Richard C. Dales, *The Intellectual Life of Western Europe in the Middle Ages* (Washington, D.C.: University Press of America 1980), 264.
26. Richard C. Dales, „The De-Animation of the Heavens in the Middle Ages,“ *Journal of the History of Ideas* 41 (1980), 535.
27. Citováno v Haffner, 39; viz také 42.
28. A. C. Crombie, *Medieval and Early Modern Science*, vol. 1 (Garden City, N.Y.: Doubleday, 1959), 58.
29. Haffner, 40.
30. Citováno v Ernest L. Fortin, „The Bible Made Me Do It: Christianity, Science, and the Environment,“ v *Ernest Fortin: Collected Essays*, vol. 3: *Human Rights, Virtue, and the Common Good: Untimely Meditations on Religion and Politics*, ed. J. Brian Benestad (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 1996), 122. *Genealogy of Morals* III, 23–24.
31. Dobrý přehled názorů Aristotela o hnacích silách a impetu, viz Herbert Butterfield, *The Origins of Modern Science, 1300–1800*, rev. ed. (New York: Free Press, 1957), Kap. 1: „The Historical Importance of a Theory of Impetus.“
32. On Buridan and inertial motion, viz Stanley L. Jaki, „Science: Western or What?“ v *Patterns or Principles and Other Essays*, 169–171.
33. Crombie, vol. 2, 72–73; o rozdílech mezi Buridanovým impetem a moderními představami o setrvačnosti viz Butterfield, 25.
34. Jaki, „Science: Western or What?“ 170–171.
35. Tamtéž, 171.
36. Jaki, „Medieval Creativity in Science and Technology,“ 76.
37. Tamtéž, 76–77.
38. Tamtéž, 79.
39. Crombie, vol. 2, 73.
40. E. J. Dijksterhuis, *The Mechanization of the World Picture*, překl. C. Dikshoorn (London: Oxford University Press, 1961), 106.
41. Thomas Goldstein, *Dawn of Modern Science: From the Ancient Greeks to the Renaissance* (New York: Da Capo Press, 1995 [1980]), 71, 74.
42. Raymond Klibansky, „The School of Chartres,“ v *Twelfth Century Europe and the Foundations of Modern Society*, eds. Marshall Clagett, Gaines Post a Robert Reynolds (Madison: University of Wisconsin Press, 1961), 9–10.
43. Srov. David C. Lindberg, *The Beginnings of Western Science* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), 200.
44. Goldstein, 88.
45. Edward Grant, *God and Reason in the Middle Ages* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).
46. Goldstein, 82.
47. Lindberg, *The Beginnings of Western Science*, 200.
48. Tamtéž, 201.

49. Jaki, *Science and Creation*, 220–221.
50. Goldstein, 77.
51. Tamtéž, 82.
52. O latinských averroistech viz Etienne Gilson, *Reason and Revelation in the Middle Ages* (New York: Charles Scribner's Sons, 1938), 54–66.
53. Dales, *Intellectual Life*, 254.
54. K tomuto argumentu se kloní A. C. Crombie, *Medieval and Early Modern Science*, vol. 1, 64 a vol. 2, 35–36; Grant, *God and Reason in the Middle Ages*, 213nn., 220–21; taktéž *The Foundations of Modern Science in the Middle Ages: Their Religious, Institutional, and Intellectual Contexts* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 78–83, 147–148. Více skeptický ale v podstatných bodech souhlasící Lindberg, *The Beginnings of Western Science*, 238, 365.
55. Dales, „The De-Animation of the Heavens in the Middle Ages,“ 550.
56. Tamtéž, 546.
57. Tamtéž.
58. Richard C. Dales, „A Twelfth Century Concept of the Natural Order,“ *Viator* 9 (1978): 179.
59. Tamtéž, 191.
60. Haffner, 41.
61. Edward Grant, „The Condemnation of 1277, God's Absolute Power, and Physical Thought in the Late Middle Ages,“ *Viator* 10 (1979): 242–244.
62. Walsh, 292–293.
63. A. C. Crombie a J. D. North, „Bacon, Roger,“ v *Dictionary of Scientific Biography*, ed. Charles C. Gillispie (New York: Charles Scribner's Sons, 1970), 378. Slovník je nadále uváděn zkratkou DSB.
64. William A. Wallace, O.P., „Albertus Magnus, Saint,“ v DSB, 99.
65. Walsh, 297.
66. Dales, „The De-Animation of the Heavens,“ 540.
67. William B. Ashworth, Jr., „Catholicism and Early Modern Science,“ v Lindberg and Numbers, eds., *God and Nature*, 146.
68. Alan Cutler, *The Seashell on the Mountaintop* (New York: Dutton, 2003), 106.
69. Tamtéž, 113–114.
70. David R. Oldroyd, *Thinking About the Earth: A History of Ideas in Geology* (Cambridge: Harvard University Press, 1996), 63–67; viz také A. Wolf, *A History of Science, Technology, and Philosophy in the 16th and 17th Centuries* (London: George Allen & Unwin, 1938), 359–360.
71. Cutler, 109–112.
72. Jonathan Wright, *The Jesuits: Missions, Myths and Histories* (London: HarperCollins, 2004), 189.
73. J. L. Heilbron, *Electricity in the 17th and 18th Centuries: A Study of Early Modern Physics* (Berkeley: University of California Press, 1979), 2.
74. Ashworth, „Catholicism and Early Modern Science,“ 154.
75. Tamtéž, 155.
76. MacDonnell, 71.
77. Jezuité byli zrušeni v roce 1773 a obnoveni v roce 1814.

78. Agustín Udías, *Searching the Heavens and the Earth: The History of Jesuit Observatories* (Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 2003), 53.
79. Tamtéž, 147.
80. Tamtéž, 125.
81. Heilbron, 88.
82. Tamtéž.
83. Tamtéž, 88–89.
84. Ashworth, „Catholicism and Early Modern Science,“ 155.
85. Heilbron, 180.
86. Tamtéž, 87–88.
87. Bruce S. Eastwood, „Grimaldi, Francesco Maria,“ in DSB, 542.
88. O vztahu Grimaldiho práce k Newtonovi viz Roger H. Stuewer, „A Critical Analysis of Newton’s Work on Diffraction,“ *Isis* 61 (1970) 188–205.
89. Krátká diskuse s diagramy Grimaldiho pokusů viz A. Wolf, *A History of Science, Technology, and Philosophy in the 16th and 17th Centuries* (London: George Allen & Unwin, 1938), 254–256.
90. Sir Harold Hartley, „Foreword,“ in Whyte, ed., *Roger Joseph Boscovich*, 8.
91. MacDonnell, 76.
92. Elizabeth Hill, „Roger Boscovich: A Biographical Essay,“ v Whyte, ed., *Roger Joseph Boscovich*, 34–35; Adolf Muller, „Ruggiero Giuseppe Boscovich,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
93. Hill, „Roger Boscovich: A Biographical Essay,“ 34.
94. Zeljko Markovic, „Boskovic, Rudjer J.,“ in DSB, 326.
95. Lancelot Law Whyte, „Boscovich’s Atomism,“ in Whyte, ed., *Roger Joseph Boscovich*, 102.
96. Tamtéž.
97. Tamtéž, 103–104.
98. MacDonnell, 10–11.
99. Whyte, „Boscovich’s Atomism,“ 105.
100. Tamtéž, 119.
101. O těchto a dalších svědectvích viz též 121.
102. MacDonnell, 11.
103. Hill, „Roger Boscovich: A Biographical Essay,“ 41–42.
104. J. R. Partington, *A History of Chemistry*, vol. 2 (London: Macmillan, 1961), 328–333; MacDonnell, 13.
105. Cutler, 68.
106. MacDonnell, 12.
107. Erik Iverson, *The Myth of Egypt and its Hieroglyphs* (Copenhagen, 1961), 97–98; citováno v MacDonnell, 12.
108. Agustín Udías, S.J. a William Suauder, „Jesuits in Seismology,“ *Jesuits in Science Newsletter* 13 (1997); Benjamin F. Howell, Jr., *An Introduction to Seismological Research: History and Development* (Cambridge: Cambridge University Press, 1990), 31–32. Viz také Udías, *Searching the Heavens and the Earth*, 103–124.
109. Udías and Suauder, „Jesuits in Seismology.“
110. MacDonnell, 20, 54.

111. Detailní a podrobné vysvětlení Cassiniho metody viz Heilbron, kap. 3, zvláště 102–112.
112. J. L. Heilbron, *Annual Invitation Lecture to the Scientific Instrument Society*, Royal Institution, London, December 6, 1995.
113. William J. Broad, „How the Church Aided ‚Heretical‘ Astronomy,“ *New York Times*, October 19, 1999.
114. Heilbron, 112. Heilbron používá v tomto kontextu pro Cassiniho objev spíše technický termín „bisekce excentricity“. Tento výraz prostě poukazuje k eliptickým planetárním drahám, o nichž se někdy říká, že jsou „excentrické“.
115. Tamtéž.
116. Tamtéž. 5.
117. Tamtéž. 3.

Kapitola sedmá

UMĚNÍ, ARCHITEKTURA A CÍRKEV

1. Saint John of Damascus, *Three Treatises on the Divine Images*, překl. Andrew Louth (Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary Press, 2003), 69–70.
2. Tamtéž, 29.
3. Tamtéž, 29–30.
4. „Pravověří“ se zde nevztahuje k pravoslavné církvi, protože k Velkému schizmatu, jež rozdělilo katolíky a pravoslavné, ještě nedošlo (1054). „Pravověří“ znamená tradiční víru.
5. Paul Johnson, *Art: A New History* (New York: HarperCollins, 2003), 153.
6. John W. Baldwin, *The Scholastic Culture of the Middle Ages, 1000–1300* (Lexington, Mass.: D.C. Heath, 1971), 107; Robert A. Scott, *The Gothic Enterprise* (Berkeley: University of California Press, 2003), 124–125.
7. Scott, 125.
8. Baldwin, 107.
9. Scott, 103–104.
10. Christopher Wilson, *The Gothic Cathedral: The Architecture of the Great Church, 1130–1530* (London: Thames and Hudson, 1990), 65–66.
11. Tamtéž, 275–276.
12. Baldwin, 107–108.
13. Tamtéž, 108.
14. Scott, 132.
15. Stanley L. Jaki, „Medieval Creativity in Science and Technology,“ v *Patterns or Principles and Other Essays* (Bryn Mawr, Pa.: Intercollegiate Studies Institute, 1995), 75.
16. Touto knihou je Robert Scott, *The Gothic Enterprise*.
17. Alexander Clarence Frick, *The Rise of the Mediaeval Church* (New York: Burt Franklin, 1909), 600.
18. Erwin Panofsky, *Gothic Architecture and Scholasticism* (New York: Meridian, 1985 [1951]), 69–70.

19. James Franklin, „The Renaissance Myth,“ *Quadrant* 26 (November 1982): 53–54.
20. Kenneth Clark, *Civilisation* (New York: HarperPerennial, 1969), 186; citováno v Joseph E. MacDonnell, *Companions of Jesuits: A Tradition of Collaboration* (Fairfield, Conn.: Humanities Institute, 1995).
21. Louis Gillet, „Raphael,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
22. Klemens Löffler, „Pope Leo X,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913.
23. Will Durant, *The Renaissance* (New York: MJF Books, 1953), 484.
24. Fred S. Kleiner, Christin J. Mamiya a Richard G. Tansey, *Gardner's Art Through the Ages*, 11. vyd., vol. 1 (New York: Wadsworth, 2001), 526–527.
25. Samuel Y. Edgerton, Jr., *The Heritage of Giotto's Geometry: Art and Science on the Eve of the Scientific Revolution* (Ithaca: Cornell University Press, 1991), 10.
26. Tamtéž, 4.
27. Tamtéž, 289.

Kapitola sedmá

PŮVOD MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

1. Bernice Hamilton, *Political Thought in Sixteenth-Century Spain* (London: Oxford University Press, 1963), 98; J. A. Fernandez-Santamaria, *The State, War and Peace: Spanish Political Thought in the Renaissance, 1516–1559* (Cambridge: Cambridge University Press, 1977), 60–61.
2. Lewis Hanke, *The Spanish Struggle for Justice in the Conquest of America* (Boston: Little, Brown and Co., 1965 [1949]), 17.
3. Carl Watner, „All Mankind Is One: The Libertarian Tradition in Sixteenth Century Spain,“ *Journal of Libertarian Studies* 8 (Summer 1987): 295–296.
4. Michael Novak, *The Universal Hunger for Liberty* (New York: Basic Books, 2004), 24. Tento titul se také dává holandskému protestantovi Hugo Grotiovi.
5. Marcelo Sánchez-Sorondo, „Vitoria: The Original Philosopher of Rights,“ v *Hispanic Philosophy in the Age of Discovery*, Kevin White, ed. (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 1997), 66.
6. Watner, „All Mankind Is One,“ 294; Watner je citován z Lewis Hanke, *All Mankind Is One* (De Kalb, 111.: Northern Illinois University Press, 1974), 142.
7. James Brown Scott, *The Spanish Origin of International Law* (Washington, D.C.: School of Foreign Service, Georgetown University, 1928), 65.
8. Srov. Sánchez-Sorondo, „Vitoria: The Original Philosopher of Rights,“ 60.
9. Venancio D. Carro, „The Spanish Theological-Juridical Renaissance and the Ideology of Bartolome de Las Casas,“ v *Bartolome de Las Casas in History: Toward an Understanding of the Man and His Work*, eds. Juan Friede a Benjamin Keen (DeKalb, 111.: Northern Illinois University Press, 1971), 251–252.
10. Tamtéž, 253.
11. Tamtéž.
12. Fernandez-Santamaria, 79.
13. Hamilton. 61.

14. Scott, 41.
15. Tamtéž, 61.
16. *Summa Theologiae*, II-II, q. 10, a. 8.
17. Sánchez-Sorondo, „Vitoria: The Original Philosopher of Rights,“ 67.
18. Hamilton, 19.
19. Tamtéž, 21.
20. Tamtéž, 24.
21. Fernandez-Santamaria, 78.
22. Brian Tierney, *The Idea of Natural Rights: Studies on Natural Rights, Natural Law, and Church Law, 1150–1625* (Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans, 2001 [1997]), 269–270.
23. Eduardo Andújar, „Bartolome de Las Casas and Juan Ginés de Sepúlveda: Moral Theology versus Political Philosophy,“ v White, ed., *Hispanic Philosophy*, 76–78.
24. Tamtéž, 87.
25. Rafael Alvira a Alfredo Cruz, „The Controversy Between Las Casas and Sepúlveda at Valladolid,“ v White, ed., *Hispanic Philosophy*, 93.
26. Tamtéž.
27. Tamtéž, 95.
28. Tamtéž, 92–93.
29. Andújar, „Bartolome de Las Casas and Juan Ginés de Sepúlveda,“ 84.
30. Carro, „The Spanish Theological-Juridical Renaissance,“ 275.
31. Citováno v Watner, „All Mankind Is One,“ 303–304.
32. Lewis H. Hanke, *Bartolome de Las Casas: An Interpretation of His Life and Writings* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1951), 87.
33. Srov. Carlos G. Noreña, „Francisco Suárez on Democracy and International Law,“ v White, ed., *Hispanic Philosophy*, 271.
34. Fernandez-Santamaria, 62.
35. Samuel Eliot Morison, *The Oxford History of the American People*, vol. 1, *Prehistory to 1789* (New York: Meridian, 1994 [1965]), 40.
36. Citováno v Robert C. Royal, *Columbus On Trial: 1492 v. 1992*, 2. vyd. (Herndon, Va.: Young America's Foundation, 1993), 23–24.
37. Srov. C. Brown, „Old World v. New: Culture Shock in 1492,“ *Peninsula* [Harvard], Sept. 1992, 11.
38. Hanke, *The Spanish Struggle for Justice*, 178–179.

Kapitola osmá

CÍRKEV A EKONOMIE

1. Joseph A. Schumpeter, *History of Economic Analysis* (New York: Oxford University Press, 1954), 97.
2. Viz např. Raymond de Roover, „The Concept of the Just Price: Theory and Economic Policy,“ *Journal of Economic History* 18 (1958): 418–34; taktéž *Business, Banking, and Economic Thought in Late Medieval and Early Modern*

- Europe: Selected Studies of Raymond de Roover*, ed. Julius Kirshner (Chicago: University of Chicago Press, 1974), esp. 306–45; Alejandro A. Chafuen, *Faith and Liberty: The Economic Thought of the Late Scholastics* (Lanham, Md.: Lexington, 2003); Marjorie Grice-Hutchinson, *The School of Salamanca: Readings in Spanish Monetary Theory, 1544–1605* (Oxford: Clarendon Press, 1952); taktéž *Early Economic Thought in Spain, 1177–1740* (London: George Allen & Unwin, 1978); Joseph Schumpeter, *History of Economic Analysis* (New York: Oxford University Press, 1954); Murray N. Rothbard, *An Austrian Perspective on the History of Economic Thought*, vol. 1, *Economic Thought Before Adam Smith* (Hants, England: Edward Elgar, 1995), 99–133.
3. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, 73–74. Ludwig von Mises, velký ekonom 20. století, ukázal, že peníze musely vzniknout tímto způsobem.
 4. Tamtéž, 74; viz také Thomas E. Woods, Jr., *The Church and the Market: A Catholic Defense of the Free Economy* (Lanham, Md.: Lexington, 2005), 87–89, 93.
 5. Jörg Guido Hülsmann, „Nicholas Oresme and the First Monetary Treatise,“ May 8, 2004 <http://www.mises.org/fullstory.aspx?control=1516>.
 6. Rothbard. *Economic Thought Before Adam Smith*, 76.
 7. Hülsmann. „Nicholas Oresme and the First Monetary Treatise.“
 8. Chafuen, 62.
 9. Dobrý přehled o představě klíče v Bibli a zvláště o často citovaném místě: Mt 16,18, viz Stanley L. Jaki, *The Keys of the Kingdom: A Tool's Witness to Truth* (Chicago, 111.: Franciscan Herald Press, 1986).
 10. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, 100–101.
 11. Tamtéž, 60–61.
 12. Tamtéž, 62.
 13. Murray N. Rothbard, „New Light on the Prehistory of the Austrian School,“ v *The Foundations of Modern Austrian Economics*, ed. Edwin G. Dolan (Kansas City: Sheed & Ward, 1976), 55.
 14. Chafuen. 84–85.
 15. Tamtéž, 84.
 16. „Carla Mengera lze nejlépe pochopit v kontextu aristotelského neoscholasticismu 19. století.“ Samuel Bostaph, „The Methodenstreit“ v *The Elgar Companion to Austrian Economics*, ed. Peter J. Boettke (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1994), 460.
 17. Carl Menger, *Principles of Economics*, překl. James Dingwall a Bert F. Hoselitz (Grove City, Penn.: Libertarian Press, 1994), 64–66.
 18. Přímo odpověď Marxovi však najdeme u opomíjeného klasika: Eugen von Böhm-Bawerk, *Karl Marx and the Close of His System* (London: TF Unwin, 1898). Ještě silnější a zásadnější argument, který ukazuje Marxovu pozici jako zcela chybnou (a fakticky se nevztahuje k teorii subjektivní hodnoty), lze nalézt u George Reismana, *Capitalism* (Ottawa, 111.: Jameson Books, 1996).
 19. Emil Kauder, *A History of Marginal Utility Theory* (Princeton: Princeton University Press, 1965), 5.
 20. V tomto bodě je Locke často špatně chápán, takže je třeba připomenout, že nevěřil v teorii hodnoty práce. Lockeovo učení o práci souvisí se spravedlivým

počátečním získáním ve světě nevlastněného zboží. Locke učil, že v přírodním stavu, kde jednotlivcům nepatří žádný nebo skoro žádný majetek, si může někdo oprávněně nárokovat zboží nebo kus země jako vlastní, pokud s ním spojí svou práci – například vyčistí pole nebo prostě sebere jablko ze stromu. Jeho pracovní výkon mu dává morální právo na zboží spojené s jeho prací. Jakmile má zboží soukromého vlastníka, není už nutné, aby kdokoli dále uplatňoval práci jako nárok na vlastnictví. Soukromě vlastněné zboží je legitimním vlastnictvím svých vlastníků, pokud ho převzali rovnou z přírodního stavu, nebo ho získali koupí či dobrovolným darováním od legitimního vlastníka.

21. Kauder, 5–6.
22. Tamtéž, 9.
23. Scholasticismem začali opovrhovat protestanti i racionalisté a explicitní odkaz na práce pozdních scholastiků u některých jejich následovníků byl vnímán jako něco problematického. Historici však mohou vystopovat scholastický vliv, zejména když i oponenti scholastiků jejich práce citují explicitně. Viz Rothbard, „New Light on the Prehistory of the Austrian School,“ 65–67.
24. Pokud jde o vliv pozdních scholastiků, jsem zde zavázán prací: Rothbard, „New Light on the Prehistory of the Austrian School.“
25. Rothbard, „New Light on the Prehistory of the Austrian School,“ 66.
26. O mém vlastním studiu pozdních scholastiků viz: Woods, *The Church and the Market: A Catholic Defense of the Free Economy*.
27. Rothbard, „New Light on the Prehistory of the Austrian School,“ 67.

Kapitola devátá

JAK KATOLICKÁ CHARITA ZMĚNILA SVĚT

1. Alvin J. Schmidt, *Under the Influence: How Christianity Transformed Civilization* (Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 2001), 130.
2. Michael Davies, *For Altar and Throne: The Rising in the Vendée* (St. Paul, Minn.: Remnant Press, 1997), 13.
3. Vincent Carroll a David Shiflett, *Christianity on Trial* (San Francisco: Encounter Books, 2002), 142.
4. William Edward Hartpole Lecky, *History of European Morals From Augustus to Charlemagne*, vol. 1 (New York: D. Appleton and Company, 1870), 199–200.
5. Tamtéž, 201.
6. Tamtéž, 202. Dobrá diskuse o absenci křesťanské myšlenky charity v antickém světě viz Gerhard Uhlhorn, *Christian Charity in the Ancient Church* (New York: Charles Scribner's Sons, 1883), 2–44.
7. Lecky, 83.
8. John A. Ryan, „Charity and Charities,“ *Catholic Encyclopedia*, 2. vyd., 1913; Charles Guillaume Adolphe Schmidt, *The Social Results of Early Christianity* (London: Sir Isaac Pitman & Sons, 1907), 251.
9. Uhlhorn, 264.
10. Cajetan Baluffi, *The Charity of the Church*, překl. Denis Gargan (Dublin: M.

- H. Gill and Son, 1885), 39; Schmidt, *Under the Influence*, 157.
11. Lecky, 87; Baluffi, 14–15; Schmidt, *Social Results of Early Christianity*, 328.
 12. Uhlhorn, 187–188.
 13. Schmidt, *Under the Influence*, 152.
 14. Baluffi, 42–43; Schmidt, *Social Results of Early Christianity*, 255–256.
 15. Schmidt, *Social Results of Early Christianity*, 328.
 16. Tamtéž.
 17. Schmidt, *Under the Influence*, 153–155.
 18. Ryan, „Charity and Charities“; Guenter B. Risse, *Mending Bodies, Saving Souls: A History of Hospitals* (New York: Oxford University Press, 1999), 79nn.
 19. Risse, 73.
 20. Fielding H. Garrison, *An Introduction of the History of Medicine* (Philadelphia: W. B. Saunders, 1914), 118; citováno v Schmidt, *Under the Influence*, 131.
 21. Lecky, 85.
 22. Roberto Margotta, *The History of Medicine*, Paul Lewis, ed. (New York: Smithmark, 1996), 52.
 23. Risse, 95.
 24. Tamtéž, 138.
 25. Tamtéž, 141.
 26. Tamtéž, 141–142.
 27. Tamtéž, 147.
 28. Tamtéž, 149.
 29. Carroll and Shiflett, 143.
 30. Baluffi, 16.
 31. Tamtéž, 185.
 32. Citováno v Ryan, „Charity and Charities.“
 33. Baluffi, 257.
 34. Neil S. Rushton, „Monastic Charitable Provision in Tudor England: Quantifying and Qualifying Poor Relief in the Early Sixteenth Century,“ *Continuity and Change* 16 (2001), 34.
 35. William Cobbett, *A History of the Protestant Reformation in England and Ireland* (Rockford, 111.: TAN, 1988 [1896]), 112.
 36. Philip Hughes, *A Popular History of the Reformation* (Garden City, N.Y.: Hanover House, 1957), 205.
 37. Henri Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, překl. Audrey Butler (London: J. M. Dent & Sons, 1961), 475.
 38. Rushton, „Monastic Charitable Provision in Tudor England,“ 10.
 39. Tamtéž, 11.
 40. Barbara Harvey, *Living and Dying in England, 1100–1540: The Monastic Experience* (Oxford: Clarendon Press, 1993), 22, 33.
 41. Georg Ratzinger, citováno v Ryan, „Charity and Charities.“
 42. Lecky, 89.
 43. Harvey, 18.
 44. Tamtéž, 13.
 45. Davies, 11.

Kapitola desátá

CÍRKEV A ZÁPADNÍ ZÁKONODÁRSTVÍ

1. Harold J. Berman, *Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition* (Cambridge: Harvard University Press, 1983), 166.
2. Tamtéž, 195.
3. Tamtéž, 143.
4. Harold J. Berman, „The Influence of Christianity Upon the Development of Law,“ *Oklahoma Law Review* 12 (1959), 93.
5. Harold J. Berman, *Faith and Order: The Reconciliation of Law and Religion* (Atlanta: Scholars Press, 1993), 44.
6. Berman, „Influence of Christianity Upon the Development of Law,“ 93.
7. Berman, *Law and Revolution*, 228.
8. Berman, „Influence of Christianity Upon the Development of Law,“ 93.
9. Berman, *Law and Revolution*, 188.
10. Tamtéž, 189.
11. Srov. Tamtéž, 179.
12. Souhrn lze najít v Berman, *Law and Revolution*, 177nn.
13. Tato myšlenková linie je nám sice známá, ale obsahuje potenciální nebezpečí, že trestní právo, ve snaze ustavit abstraktní spravedlnost prostřednictvím retributivního trestu, může zdegenerovat natolik, že se zajímá jen o odplatu a pomíjí náhradu. Dnes nastala perverzní situace, kdy pachatel násilného činu, místo co by se alespoň pokusil o náhradu oběti nebo jejím pozůstalým, je podporován z daní oběti a její rodiny. Důraz na to, že zločinec poškodil samotnou spravedlnost a zaslouhuje si trest, překryla původní smysl pro to, že pachatel poškodil svou oběť a dluží náhradu těm, jimž ublížil.
14. Berman, *Law and Revolution*, 194–195.
15. Brian Tierney, *The Idea of Natural Rights: Studies on Natural Rights, Natural Law, and Church Law, 1150–1625* (Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans, 2001); viz také Annabel S. Brett, *Liberty, Right and Nature: Individual Rights in Later Scholastic Thought* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997); Charles J. Reid, Jr., „The Canonistic Contribution to the Western Rights Tradition: An Historical Inquiry,“ *Boston College Law Review* 33 (1991), 37–92; Kenneth Pennington, „The History of Rights in Western Thought,“ *Emory Law Journal* 47 (1998), 237–252.
16. Brian Tierney, „The Idea of Natural Rights: Origins and Persistence,“ *Northwestern University Journal of International Human Rights* 2 (April 2004), 5.
17. Tierney, „The Idea of Natural Rights,“ 6.
18. Tamtéž.
19. Pennington, „The History of Rights in Western Thought.“
20. Tierney, „The Idea of Natural Rights,“ 7.
21. Tamtéž, 8.

Kapitola jedenáctá CÍRKEV A ZÁPADNÍ MORÁLKA

1. Alvin J. Schmidt, *Under the Influence: How Christianity Transformed Civilization* (Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 2001), 128, 153.
2. Vincent Carroll a David Shiflett, *Christianity on Trial* (San Francisco: Encounter Books, 2002), 7.
3. Augustine, *The City of God*, překl. Henry Bettenson (London: Penguin Classics, 1972), kniha 1, kap. 22.
4. Tamtéž.
5. ST IIa-IIae, q. 64, art. 5.
6. James J. Walsh, *The World's Debt to the Catholic Church* (Boston: The Stratford Co., 1924), 227.
7. Obě tyto citace viz: Schmidt, 63.
8. Leo XIII, *Pastoralis Officii* (1891), 2, 4.
9. Ernest L. Fortin, „Christianity and the Just War Theory,“ in Ernest Fortin: *Collected Essays, vol. 3: Human Rights, Virtue, and the Common Good: Untimely Meditations on Religion and Politics*, ed. J. Brian Benestad (Lanham, Md.: Rowan & Littlefield, 1996), 285–286.
10. John Langan, S.J., „The Elements of St. Augustine's Just War Theory,“ *Journal of Religious Ethics* 12 (Spring 1984), 32.
11. ST, IIa-IIae, q. 40, art. 1.
12. Thomas A. Massaro, S.J., a Thomas A. Shannon, *Catholic Perspectives on Peace and War* (Lanham, Md.: Rowan & Littlefield, 2003), 17.
13. Tamtéž, 18.
14. Viz Roland H. Bainton, *Christian Attitudes Toward War and Peace* (New York: Abingdon Press, 1960), 123–126.
15. Tamtéž, 126.
16. Schmidt, 80–82.
17. Tamtéž, 84.
18. Tamtéž.
19. Robert Phillips, *Last Things First* (Fort Collins, Colo.: Roman Catholic Books, 2004), 104.

Závěr

SVĚT BEZ BOHA

1. Za tento rozbor čtyř konkrétních charakteristik jsem zavázán práci Marvin Perry, et al., *Western Civilization: Ideas, Politics & Society*, 6. vyd. (Boston: Houghton Mifflin, 2000), 39–40.
2. Kierkegaard byl protestant, i když samozřejmě popisuje ten aspekt Krista, který je s katolíky společný. Je však zajímavé, že Kierkegaard byl kritický k Lutherovi a kritizoval potlačení klášterní tradice. Viz Alice von Hildebrand, „Kierkegaard: A Critic of Luther,“ *The Latin Mass*, spring 2004, 10–14.
3. Murray N. Rothbard, „Karl Marx as Religious Eschatologist,“ v *Requiem for*

- Marx, ed. Yuri N. Maltsev (Auburn, Ala: Ludwig von Mises Institute, 1993).
4. Murray N. Rothbard, „World War I as Fulfillment: Power and the Intellectuals,“ v *The Costs of War*, ed. John V. Denson (New Brunswick, N.J.: Transaction, 1997); novější příklady tohoto jevu viz Paul Gottfried, *Multiculturalism and the Politics of Guilt* (Columbia: University of Missouri Press, 2002).
 5. David C. Lindberg, *The Beginnings of Western Science* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), 213.
 6. Viz Thomas E. Woods, Jr., *The Church Confronts Modernity: Catholic Intellectuals and the Progressive Era* (New York: Columbia University Press, 2004).
 7. Frederick Copleston, S.J., *A History of Philosophy*, vol. VII: *Modern Philosophy from the Post-Kantian Idealists to Marx, Kierkegaard, and Nietzsche* (New York: Doubleday, 1994 [1963]), 419.
 8. O krásné a tajemné architektuře viz zvláště Michael S. Rose, *In Tiers of Glory* (Cincinnati, Ohio: Mesa Folio, 2004), a Michael S. Rose, *Ugly as Sin* (Manchester, N.H.: Sophia Institute Press, 2001).
 9. „Duchamp’s Urinal Tops Art Survey,“ BBC News World Edition, 1. prosinec 2004. <http://news.bbc.co.Uk/2/hi/entertainment/4059997.stm>.